
Meddelandeblad

Mottagare: Nämnder och verksamheter i kommuner med ansvar för vård och omsorg om äldre personer, medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS), huvudmän i enskild verksamhet med ansvar för vård och omsorg om äldre personer, Kommunala nämnder med ansvar för verksamheter enligt SoL och LSS för personer med funktionsnedsättning, Huvudmän för yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter enligt SoL och LSS för personer med funktionsnedsättning samt vårdgivare som bedriver verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Nr 7/2014
November 2014

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:10) om förebyggande av och behandling vid undernäring

Inledning

Ett gott näringstillstånd är nödvändigt för god livskvalitet, för att förebygga sjukdom, återvinna hälsa och för att medicinsk behandling ska ha bästa möjliga effekt. Rätt mat och näring är en viktig säkerhetsfråga i vård och omsorg, därför har Socialstyrelsen under lång tid arbetat för bättre näringsrutiner. För att näringssituationen i vård och omsorg ska kunna förbättras krävs såväl ett regelverk som tillgång till aktuella kunskapsunderlag. I september 2011 publicerade Socialstyrelsen en vägledning på området; Näring för god vård och omsorg – en vägledning för att förebygga och behandla undernäring. I anslutning till denna kompletteras Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete nu med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:10) om förebyggande av och behandling vid undernäring.

De nya reglerna börjar gälla den 1 januari 2015.

Undernäring definieras som ett tillstånd där brist på energi, protein eller andra näringsämnen har orsakat mätbara och ogynnsamma förändringar i kroppens sammansättning eller funktion eller av en persons sjukdomsförlopp.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Hälso- och sjukvård, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och särskild service till vissa funktionshindrade (1993:387), LSS, är komplexa verksamheter. Därför behövs ett ledningssystem för att systematiskt och fortlöpande kunna utveckla och säkra kvaliteten i verksamheterna. Ledningssystemet är ett system för att fastställa principer för ledning av verksamheten.

Ledningssystemet måste omfatta verksamhetens alla delar och den som bedriver verksamheten ska med stöd av ledningssystemet

- planera
- leda
- kontrollera
- följa upp
- utvärdera
- förbättra verksamheten.

Ledningssystemet gör det möjligt för ledningen att styra verksamheten så att rätt sak görs vid rätt tillfälle och på rätt sätt. Ledningssystemet möjliggör ordning och reda i verksamheten så att händelser som kan leda till vårdskador, missförhållanden eller andra avvikelser från de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter om hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och verksamhet enligt LSS kan förebyggas.¹

Enligt 3 kap.1 § SOSFS 2011:9 ska vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvara för att det finns ett ledningssystem för verksamheten. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. Av 4 kap. 2 § framgår vidare att vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska identifiera, beskriva och fastställa de processer i verksamheten som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet.

Av 4 § samma kapitel framgår vidare att vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska utarbeta och fastställa de rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Med kvalitet avses att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar och andra föreskrifter för verksamheten samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:10) om förebyggande av och behandling vid undernäring ställer krav på rutiner för att förebygga, upptäcka och behandla undernäring. Undernäring är många gånger ett dolt problem som kräver att vården och omsorgen arbetar systematiskt utifrån rutiner för att problemet ska uppmärksammas. Med tydliga rutiner i vård och omsorg kan onödigt lidande och dödsfall till följd av undernäring undvikas. Föreskrifterna visar på vilka områden rutiner behövs för att säkerställa att den berörda verksamheten uppfyller kvalitetskraven på näringsområdet. Dessa föreskrifter kan således ses som ett komplement till SOSFS 2011:9 för att garantera god nutritionsvård.

¹ Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen, 2012.

Vilka ska tillämpa föreskrifterna

Föreskrifterna ska tillämpas både av dem som bedriver verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och av dem som bedriver verksamhet med hemtjänst i ordinarie boende och verksamhet i särskilda boendeformer enligt 5 kap. 5 § och 7 § socialtjänstlagen (2001:453); dvs. särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre och bostäder med särskild service för personer med funktionshinder. Föreskrifterna ska även tillämpas av dem som genomför insatsen bostad med särskild service för barn och bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 8 och 9 LSS.

Näring för god vård och omsorg – en vägledning för att förebygga och behandla undernäring

Föreskrifterna ska tillämpas i många olika typer av verksamheter. Varje verksamhet behöver analysera vilka rutiner som behövs i just deras verksamhet för att man ska kunna förebygga, upptäcka och behandla undernäring. I september 2011 publicerade Socialstyrelsen en vägledning som kan tjäna som underlag för förbättringsarbetet på nutritionsområdet. Vägledningen vänder sig till vårdgivare, verksamhetschefer, hälso- och sjukvårdspersonal samt omsorgspersonal. Den är tänkt att vara till hjälp både för att styra och planera nutritionsvården och för att vara till stöd i hälso- och sjukvårdspersonalens och omsorgspersonalens dagliga arbete. Vägledningen är uppdelad i tre avsnitt; en praktisk vägledning, ett kapitel om ansvar, säkerhet och kvalitet samt ett fylligt kunskapsunderlag. I vägledningen finns underlag för att ta fram rutiner för hur man upptäcker den undernärde, hur man utreder, behandlar och följer upp att nutritionsbehandlingen har effekt.

Denna information (art nr 2014-11-23) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens publikationsservice, e-post publikationsservice@socialstyrelsen.se eller fax 035-19 75 29.
